hooneile Tallinnas, arest. Dets-s 1836 müüdi need hooned 17 150 rubla eest J. W. Donat'ile (vt. *Suppl.*). Näib, et W-i ettevõttes Tallinnas ei jõutud veel paberivalmistamiseni.

C. A. v. Wistinghausen, Nachrichten über die Familie von Wistinghausen (1877); O. Greiffenhagen, Zur Geschichte der Wasserindustrie Revals (Beiträge XIII, 1927, lk. 122, 123); R. Kenkmaa, Paberitööstuse tekkimisest Tallinnas (Vana Tallinn I, 1936, lk. 41—48); „Сенатскія Вѣдомости" 1829, nr. 4, lk. 209—213; TLA-st saadud andmed. *R. K-a.*

***WITTE** (v. **Witten, Wytthen** jt.), **Franz (Franciscus)**, varasemaid eesti kirjamehi, pärit Tartust, astus a. 1513 Frankfurti (Oderi ääres) ülikooli ja sai seal bakalaureuseks, oli a-st 1521 ms. ka õpetamise alal tegev Greifswaldis ning pöördus luterlaseks. Tõenäoselt on temaga identne Tartust pärinev samanimeline isik, kes immatrikuleerus a. 1525 Wittenbergi ülikoolis. W. oli s. a-st Tartus Jaani kiriku eesti koguduse kaplaniks ning linnajutlustajaks. A-l 1554 mainitakse teda juba surnuna.

Arbusow, Geistl.; Arbusow, Einf. d. Ref.; A. Penttilä, Paar märkust kõige vanemate eestikeelsete teoste ajaloost („Eesti Keel" 1927, nr. 5/6). *T.*

VITTLICH (Viru-Nigula kirikuraamatuis **Vitsut**), **Michael (Mihkel)**, keemik-tehnoloog, sünd. 29. IX 1866 vkj. Virumaal Kunda mõisa rehevanema pojana, õppis Rakvere kreiskoolis, 1880—85 Tallinna reaalkoolis ja 1885—90 Riia polütehnikumi keemia osakonnas, mille lõpetamise järel töötas Tallinnas „R. Mayer & Co" keemiatehases ja oli lühemat aega ka selle tehniline juhataja; a-il 1901—05 oli ta „Rosen & Co" ja Eestimaa Põllumajandusliku Ühingu insener-konsultant, sai 1905 Riia polütehnikumi adjunktprof-i kt. keemilise tehnoloogia alal, 1909 prof-ks ja 1913 ühtlasi polütehnikumi direktori abiks. V. toimis a-st 1919 Tartu ülikooli keemilise tehnoloogia prof-na kuni emeriteerumiseni 1932 ja ühtlasi matemaatika-loodusteaduskonna dekaanina 1920—25; surn. 6. II 1933 ukj. Tartus. — V. võttis elavalt osa ka tehniliste organisatsioonide tegevusest, olles ms. Riigi Põlevkivitööstuse nõukogu liige a-st 1922 ning lühikest aega (1933) nõukogu esimees ja Akadeemilise Keemia Seltsi esimees 1926—27. V-i teaduslikest töist mainitagu: „Einige Betrachtungen und Untersuchungen über lösliche Stärken" („Kunststoffe" 1911), „Beitrag zur Kenntnis des estländischen Ölschiefers, genannt Kukkersit" (*Acta* A III 7, Tartu, 1922; koos S. Vešnjakov'iga), „Beitrag zur Untersuchung des Öles aus estländischem Ölschiefer" (*ibid.* A VI 9, Tartu, 1924) ja „Florescens von Ölschiefer-Schwelprodukten" („Brennstoff-Chemie" VIII, 1927). Peale selle on V. avaldanud õpperaamatu „Valitud peatükid tehnoloogiast" (Tartu, 1927) ja hulga populaarteaduslikke kirjutisi ajakirjades.

Alb. Acad. d. Polyt. (1912); „Keemia Teated" 1933, nr. 3 (P. Kogerman); Post. 1933, nr. 32; Viru-Nigula ev. luteri usu koguduse õpetajalt A. Alver'ilt, Kunda-Malla vallasekretärilt jm. saadud andmed. *P. K-n.*

WOLDEMAR, vt. **VALDEMĀRS.**

WOLTEMATE (ka **Woltemat**), **Heinrich Julius**, Tallinna linna kindlustustööde juhataja ning plaanistaja, sünd. 1651 Hannoveris Hamelni linnas, õppis ülikoolis eriti õigusteadust ja matemaatikat ning sai G. Himselius'e (vt. *Suppl.*) surma järel 1677 nende ainete erakorraliseks prof-ks Tallinna gümnaasiumis. A-l 1680 määrati ta lisapalga eest, samuti nagu ta eelkäija seda oli olnud, ka linnainseneriks; surn. okt-s 1696 Tallinnas. — W. püüdis erilise hoolega teostada E. Dahlberg'i ja P. v. Essen'i koostatud ning 1686. a. alguses kun. Karl XI (vt. neid ka *Suppl.*) poolt kinnitatud suurejoonelist kava Tallinna vanalinna ümbritseva kindlustistevöötme üldiseks laiendamiseks rohkearvuliste uute bastionide ja raveliinide näol. Linna ja ta kodanikkude vaesusest tingitud põhjusil ei saavutatud aga tõhusamaid tulemusi. W. valmistas Tallinna kindlustiste ja linna sarase kohta suure hulga igasuguseid plaane, neist 2 üldplaani (1689), mis originaalis pole säilinud; ta avaldas trükis mitu tööd sõjanduse, geomeetria, kaardistamise ja õigusteaduse alalt. Ka olevat ta koostanud Tallinna gümnaasiumi käsikirjalise kroonika.

L. W:son Munthe, Kungl. fortifikationenes historia VI, 2 (1916);

Eesti biograafilise leksikoni tÃƒÂ¤ienduskÃƒÂ¶ide, 1940, lk. 379